

Η ιστορία του μπαλέτου – Η ιστορία του σύγχρονου χορού

Διαβάστε τα παρακάτω κείμενα για την ιστορία του μπαλέτου και για την ιστορία του σύγχρονου χορού.

Η ιστορία του μπαλέτου

Το μπαλέτο γεννήθηκε και αναπτύχθηκε ως ξεχωριστό είδος χορού στην Ιταλία, όσο παράξενο κι αν φαίνεται. Η ονομασία του προέρχεται από την ιταλική λέξη ballare (ballet), που σημαίνει «χορεύω».

Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στα τέλη του 15ου αιώνα στην περίοδο της ιταλικής Αναγέννησης και αργότερα διαδόθηκε στην Γαλλία, όπου εξελίχθηκε ως χορευτικό είδος. Τον 17ο αιώνα, στην εποχή του Louis XIV, το μπαλέτο γνώρισε μεγάλη άνθιση, ως ψυχαγωγικό μέσο της Αυλής.

Δεν είναι λοιπόν παράξενο το ότι οι πλειοψηφία της ορολογίας του χορού αποτελείται από γαλλικές λέξεις. Όλοι οι ρόλοι ερμηνεύονταν από άνδρες χορευτές, οι οποίοι μεταμφιέζονταν σε γυναίκες για την ενσάρκωση των γυναικείων ρόλων. Μετά το 1708 το μπαλέτο έγινε προσιτό και στο ευρύτερο κοινό με παραστάσεις που δίνονταν σε θέατρα από άντρες και γυναίκες χορευτές.

Η «απελευθέρωση» του μπαλέτου από την Αυλή σηματοδότησε ριζικές αλλαγές στον χορό. Καθιερώθηκαν οι πέντε κλασσικές θέσεις των πελμάτων, που θέτουν τα θεμέλια για την στάση του σώματος και τις κινήσεις του χορευτή και οι χορευτικές στολές οι οποίες μέχρι τότε ήταν υπερφορτωμένες με διακοσμήσεις, μακριές φούστες και ψηλοτάκουνα παπούτσια, σχεδιάστηκαν από την αρχή έτσι ώστε να επιτρέπουν μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων.

Οι άντρες άρχισαν να φορούν κολάν, ενώ οι γυναίκες φορούσαν φούστες με μήκος κάτω από το γόνατο και κολάν. Τα ψηλοτάκουνα παπούτσια αντικαταστάθηκαν από παπούτσια χωρίς τακούνι, που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τα πρώτα παπούτσια «μπαλαρίνες».

Τον 18ο αιώνα τέθηκαν για πρώτη φορά οι βασικές αρχές του *ballet d'action*, από τον *Jean Georges Noverre*. Έτσι οι παραστάσεις άρχισαν να θυμίζουν θεατρικά έργα, με τους χορευτές να ερμηνεύουν ρόλους παρουσιάζοντας μία ιστορία (συνήθως από την μυθολογία), με μουσική συνοδεία και σκηνικά.

Ακολούθησε η «Ρομαντική περίοδος» του μπαλέτου, κατά την οποία διέπρεψαν κυρίως γυναίκες χορεύτριες (*prima ballerina*), ενώ οι άντρες αναλάμβαναν «βοηθητικό» ρόλο. Τα μυθολογικά θέματα αντικαταστάθηκαν από ιστορίες αγάπης και παραμύθια, ενώ οι χορευτές άρχισαν να χορεύουν για πρώτη φορά *sur les pointes* (στις μύτες). Εκείνη την περίοδο εμφανίστηκαν και οι πρώτες *tutu* (κοντές φούστες από τούλι) που ελευθέρωναν ολόκληρα τα πόδια.

Μετά το 1850 το μπαλέτο άρχισε να φθίνει με τα κοστούμια και τις χορογραφίες να έχουν γίνει στερεότυπα και αδιάφορα.

Η αναγέννηση του μπαλέτου ξεκίνησε στην Ρωσία 25 χρόνια αργότερα με την παραγωγή αθάνατων θεατρικών παραστάσεων, όπως «*Η Λίμνη των Κύκνων*» και «*ο Καρυοθραύστης*» και την εμφάνιση καινούριων ταλέντων. Σύντομα, το μπαλέτο εξαπλώθηκε στην Αγγλία και στην Αμερική και σε άλλες χώρες, όπου εξελίχθηκε περαιτέρω, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν οι 8 γνωστές σχολές ή μέθοδοι τεχνικής του μπαλέτου.

<http://www.pro-dance.gr/dances/ballet-modern-contemporary-jazz-tap-irish/ballet-dance/history-of-the-ballet>

Η ιστορία του σύγχρονου χορού

Η ιστορία του σύγχρονου χορού ξεκίνησε στην Αμερική στα τέλη του 1920 ως μία μορφή αντίδρασης στις αυστηρές δομές του μπαλέτου.

Η γυναίκα που έθεσε τα θεμέλια του σύγχρονου χορού θεωρείται από πολλούς ότι ήταν η *Isadora Duncan*. Η *Duncan* απέρριψε τους κανόνες που επέβαλλε το μπαλέτο στην τεχνική εκτέλεση των βημάτων, στην ενδυμασία και στο στήσιμο των χορευτών, θεωρώντας ότι έρχονταν σε αντίθεση με την ανθρώπινη φύση. Έχοντας αρκετούς υποστηρικτές, ίδρυσε την δική της σχολή χορού στην οποία δίδασκε η ίδια ενθαρρύνοντας τους μαθητές της να χρησιμοποιούν τον χορό ως μέσο έκφρασης και ελευθερίας.

Το μπαλέτο του 19ου αιώνα είχε αρχίσει να χάνει την προηγούμενη λάμψη του, έτσι πολλές χορεύτριες ακολούθησαν τα βήματα της *Isadora* απορρίπτοντας το κλασικό μπαλέτο και υιοθετώντας τον σύγχρονο χορό. Μερικές από τις πιο σημαντικές χορεύτριες που επηρέασαν την εξέλιξη του σύγχρονου ήταν η *Helen Tamiris*, και η *Martha Graham*.

Η *Helen Tamiris* υπήρξε χορεύτρια του *Metropolitan Opera Ballet*, αλλά στράφηκε στον σύγχρονο όταν γνώρισε την μέθοδο της *Duncan*. Η ίδια πίστευε ότι κάθε χορευτής πρέπει να χρησιμοποιεί τα δικά του εκφραστικά μέσα στον χορό και γι' αυτό δεν ανέπτυξε κάποιο προσωπικό στιλ ή τεχνική.

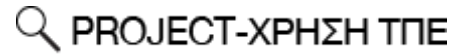
Η *Martha Graham* η οποία δημιούργησε την δική της γλώσσα σώματος για να εκφράσει το πάθος, την οργή και την ανθρώπινη ευτυχία. Στήριξε τον χορό της στις φυσικές κινήσεις του σώματος, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην σύσπαση και την χαλάρωση των μυών, με αποτέλεσμα οι κινήσεις της να είναι κοφτές και δυναμικές.

Από το 1980 και μετά ο σύγχρονος χορός δέχτηκε επιρροές από την κουλτούρα της Λατινικής Αμερικής και της Ευρώπης και εξελίχθηκε σε θεατρικό στιλ που επηρέασε και άλλα είδη χορού, όπως το μπαλέτο και τους *ballroom* χορούς.

<http://www.pro-dance.gr/dances/ballet-modern-contemporary-jazz-tap-irish/contemporary-dance/history-of-contemporary-dance>

Ασκήσεις

1. Οργάνωση project με θέμα «Κλασικός και Σύγχρονος Χορός»: Εργαστείτε σε ομάδες. Κάποιες ομάδες θα ασχοληθούν με τον κλασικό χορό και κάποιες με τον σύγχρονο χορό. Όταν ολοκληρώσουν τις εργασίες τους, θα τις παρουσιάσουν στην ολομέλεια με την υποστήριξη του κατάλληλου λογισμικού. Θα ακολουθήσει συζήτηση σχετικά με τις διαφορές που παρουσιάζει ο σύγχρονος χορός από το μπαλέτο.

- Κλασικός χορός

Οι ομάδες:

α) θα μελετήσουν το απόσπασμα που αφορά την ιστορία του κλασικού χορού,

β) θα παρακολουθήσουν το βίντεο από το φινάλε του περίφημου μπαλέτου [Η λίμνη των κύκνων](#) (American Ballet Theater με τους Gillian Murphy and Angel Corella), αφού διαβάσουν το παρακάτω σχετικό ενημερωτικό σημείωμα,

γ) θα ετοιμάσουν μια παρουσίαση, που θα περιλαμβάνει πληροφορίες, σκέψεις και σχόλια σχετικά με το μπαλέτο, καθώς και εντυπώσεις από το συγκεκριμένο βίντεο.

Η λίμνη των κύκνων

Μπαλέτο σε τέσσερις πράξεις, σε μουσική του Πιοτρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκι (1840-1893), ένα από τα δημοφιλέστερα μπαλέτα του διεθνούς ρεπερτορίου.

Ο Τσαϊκόφσκι ανέλαβε να συνθέσει το έργο τον Μάιο του 1875, ύστερα από παραγγελία του μπαλέτου του θεάτρου Μπολσόι της Μόσχας και με αμοιβή που δεν ξεπερνούσε τα 800 ρούβλια, μάλλον χαμηλή για την αξία του. Ήταν η χρονιά της αναγνώρισης και μία από τις παραγωγικότερες του σπουδαίου ρώσου συνθέτη. Το ολοκλήρωσε ένα χρόνο αργότερα σε λιμπρέτο του Βλαντιμίρ Μπεγκιτσόφ και του Βασίλι Γκέλτσερ.

Η πρεμιέρα του μπαλέτου δόθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 1877 στο θέατρο Μπολσόι, σε χορογραφία Γιούλιους Ράιζινγκερ, με μέτρια επιτυχία. Το μεγάλο θέατρο της Μόσχας ήταν ασφυκτικά γεμάτο εκείνη τη βραδιά, αλλά το κοινό δεν έδειξε να ενθουσιάζεται από το έργο. Οι κριτικές που δημοσιεύτηκαν στον τύπο την επόμενη ημέρα ήταν διχασμένες. Η αναβίωση του έργου στις 15 Ιανουαρίου 1895 - δύο χρόνια μετά τον θάνατο του Τσαϊκόφσκι - στη χορογραφία των Μαριούς Πετιπά και Λεβ Ιβάνοφ, που παρουσιάστηκε στο θέατρο Μαρίνσκι της Αγίας Πετρούπολης, ήταν αυτή που χάρισε στη «Λίμνη των Κύκνων» τη διαχρονική επιτυχία που απολαμβάνει ως τις μέρες μας.

Η υπόθεση του μπαλέτου βασίζεται σ' ένα γερμανικό παραμύθι από τη συλλογή του γερμανού συγγραφέα Γιόχαν Μουζέους (1735-1787) με τίτλο «Το κλεμμένο πέπλο», αν και σύμφωνα με κάποιους κριτικούς, το λιμπρέτο παρουσιάζει ομοιότητες με το ρώσικο παραμύθι «Η λευκή πάπια», που συνέλεξε ο ρώσος λαογράφος Αλεξάντερ Αφανάσιεφ (1826-1871). Αφηγείται τις αισθηματικές περιπέτειες ενός νέου πρίγκιπα και μιας όμορφης κοπέλας, την οποία ένας κακόβουλος μάγος μεταμορφώνει σε λευκό κύκνο. Η πριγκίπισσα Οντέτ και οι φίλες της περνούν τη ζωή τους παγιδευμένες στη μορφή του κύκνου από τότε που τις μάγεψε ο μάγος Ρόθμπαρτ. Τα μάγια μπορεί να λύσει μόνο ο έρωτας, ο οποίος έρχεται με την όψη του ωραίου πρίγκιπα Ζίγκφριντ, που ορκίζεται να σώσει την Οντέτ. Ο μάγος αποπειράται να τον ξεγελάσει και να τον παντρέψει με την κόρη του Οντίλ, το μαύρο κύκνο, που μοιάζει εκπληκτικά με την Οντέτ. Ο Ζίγκφριντ σύντομα γλιτώνει από την παγίδα του μάγου, παίρνει στην αγκαλιά του την αγαπημένη του και πετούν μαζί για τον ουρανό.

Αν και το παραμύθι με τις μαγεμένες κόρες, τις μεταμορφωμένες σε κύκνους, και τα κακά ξωτικά, που αποτελεί το θέμα αυτού του κατ' εξοχήν ρομαντικού μπαλέτου, μοιάζει κάπως παιδαριώδες, δεν συμβαίνει το ίδιο με την τεχνική του όψη που είναι εκπληκτική. Το αντάζ, το πα-τε-ντε, η μεγάλη βαριασιόν της Οντέτ και ο χορός των μικρών κύκνων στη δεύτερη πράξη είναι δικαίως ονομαστά. Στην τρίτη πράξη, η βαριασιόν, η λεγόμενη «του Μαύρου Κύκνου», απαιτεί υψηλή τεχνική από τον χορευτή, που φθάνει στα ύψη της δεξιοτεχνίας.

Η «Λίμνη των Κύκνων» θεωρείται ένα από τα καλύτερα μπαλέτα όλων των εποχών. Κι αυτό, γιατί ενσαρκώνει όσο κανένα άλλο όλη τη γκάμα των ανθρώπινων συναισθημάτων, από την ελπίδα μέχρι την απόγνωση, από τον τρόμο μέχρι την τρυφερότητα, από τη μελαγχολία μέχρι την έκσταση.

<http://www.sansimera.gr/articles/896#ixzz3yAvQzOOX>

Για την ορολογία του μπαλέτου

βλ.

<http://www.pro-dance.gr/dances/ballet-modern-contemporary-jazz-tap-irish/ballet-dance/ballet-dictionary>

- Σύγχρονος χορός

Οι ομάδες:

α) θα μελετήσουν το απόσπασμα που αφορά την ιστορία του σύγχρονου χορού,

β) θα παρακολουθήσουν το βίντεο από το έργο [Νυχτερινό ταξίδι](#) (*Night Journey*) που χορογράφησε η περίφημη Αμερικανίδα χορογράφος Μάρθα Γκράχαμ (Martha Graham). Η χορογραφία είναι εμπνευσμένη από την τραγωδία του Σοφοκλή *Οιδίπους τύραννος* και παρουσιάζει τη σκηνή κατά την οποία ο τυφλός μάντης Τειρεσίας αποκαλύπτει στον βασιλιά Οιδίποδα και στη σύζυγό του Ιοκάστη τη φοβερή αλήθεια, ότι δηλαδή οι δύο σύζυγοι είναι μητέρα και γιος,

γ) θα ετοιμάσουν μια παρουσίαση (χρησιμοποιώντας κάποιο λογισμικό παρουσίασης), που θα περιλαμβάνει πληροφορίες, σκέψεις και σχόλια για τον σύγχρονο χορό, καθώς

και εντυπώσεις από το

 ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΧΟΡΕΥΤΕΣ ΚΑΙ ΧΟΡΟΓΡΑΦΟΙ

συγκεκριμένο βίντεο.

2. Συζητήστε την άποψη ότι ο σύγχρονος χορός έχει συμβάλει στην ανασηματοδότηση του σώματος και ότι έχει ανατρεπτικό χαρακτήρα. Νομίζετε ότι ο σύγχρονος χορός είναι πράγματι ανατρεπτικός σε σύγκριση με το κλασικό μπαλέτο; Αν ναι, γιατί; Η ανατροπή αυτή συνδέεται και με μια αλλαγή αντίληψης για το σώμα; Για τη συζήτησή σας, μπορείτε να ανατρέξετε

στον κατάλογο «Διάσημοι χορευτές και χορογράφοι», για να δείτε επιλεγμένα βίντεο από το κλασικό μπαλέτο και από τον σύγχρονο χορό.

3. Λέγεται ότι ο ρυθμός των χορευτών μεταδίδεται συχνά και στους θεατές, τους κάνει να αισθάνονται ότι χορεύουν και τους γεμίζει με εικόνες και συναισθήματα. Είχατε ποτέ παρόμοια εμπειρία ως θεατές; Να γράψετε ένα κείμενο για την εμπειρία σας ως θεατές κάποιας χορευτικής παράστασης που παρακολουθήσατε «ζωντανά» ή σε βιντεοσκόπηση.